

Naturskyddsföreningen

Till registrator,
Miljödepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 2/9 2013

Yttrande över Vargkommitténs betänkande (SOU 2013:60)

Naturskyddsföreningens dnr: 2013/018/1

Världsnaturfondens dnr:

Naturskyddsföreningen och Världsnaturfonden lämnar här ett gemensamt yttrande över Vargkommitténs betänkande SOU 2013:60.

Allmänna synpunkter

Många av förslagen i enmansutredarens betänkande är bra och kan utgöra viktiga byggstenar i en utvecklad svensk vargpolitik. Flera förslag har en potential att stärka såväl vargstammen som arbetet med att förebygga skador av varg. Om den balans mellan olika intressen som förslagen återspeglar blir verklighet kan förtroendet för rovdjurspolitiken förstärkas och en stärkt samsyn mellan olika aktörer byggas upp.

Vi vill inledningsvis också betona att dialogen inom Vargkommittén har varit bra och vi uppskattar starkt att *utredaren har skapat goda förutsättningar* för detta.

Våra organisationer står bakom den gemensamma *åsiktsförklaringen* från Vargkommitténs utredare och experter, som speglar den balans som krävs för framgång.

Synpunkter på specifika förslag

Vi vill lämna synpunkter på en rad specifika åtgärdsförslag från utredaren. Tyvärr medger inte den *orimligt korta remisstiden* att utveckla de mer detaljerade synpunkter som vi har. Vi beklagar att vargpolitiken på detta sätt – återigen – forceras fram i förankringsledet.

Tydliggör den politiska inriktningen och syftet med rovdjurspolitiken

Inledningsvis delar vi utredarens konstaterande att förvaltningen av varg ska ske *inom* EU-rättens ram och att en gynnsam bevarandestatus ska uppnås. Det är en huvudnyckel till framgång att

Sverige lever upp till det bindande art- och habitatdirektivet, så att överträdelseärenden kan undvikas. Sverige har även att anpassa sig till de krav som följer av andra internationella åtaganden gällande biologisk mångfald. Med dessa utgångspunkter är det också viktigt att, som utredaren föreslår, ytterligare stärka arbetet för att förebygga skador av varg och bättre ersätta skador som uppstår.

Gynnsam bevarandestatus är ett nyckelbegrepp i förvaltningen av varg och vi anser bestämt att detta lagstadgade, rättsligt bindande mål, måste bestämmas på *vetenskaplig grund* utifrån EU-rätten, vilket inte minst EU-kommissionens kritik av Sverige visar. Utredaren föreslår att riksdagen ska fastställa riktlinjer för hur gynnsam bevarandestatus ska tas fram, bland annat att det ska fastställas som ett intervall, och att Naturvårdsverket (precis som för andra arter) ska vara beslutande i frågan. Vi stödjer det förslaget och anser att det är bra att riksdagen därmed också en gång för alla slår fast att det är de EU-gemensamma artikel 17-riktlinjerna som ska gälla.

Däremot menar vi att utredaren har helt fel i resonemangen om vad gynnsam bevarandestatus innebär. I dessa delar återspeglar texten varken slutsatserna inom modern populationsgenetisk och naturvårdsbiologisk forskning eller en god analys av gällande regelverk. Exempelvis påstås att gynnsam bevarandestatus kan definieras som betydligt högre än en *kortsiktig* och *demografiskt* beräknad MVP, istället för att – i linje med direktivet och uttolkningarna av detsamma – definiera begreppet betydligt högre än en *långsiktig* och *genetiskt* beräknad MVP. Därtill är även andra parametrar avgörande för att definiera innebörden i begreppet, bland annat utbredningsområdet, som i fallet varg i Sverige är starkt begränsat. Utredarens förslag på process för att konkretisera begreppet är också problematiskt (se alternativt förslag i avsnittet om licensjakt nedan).

Även om det är självklart utifrån en saklig bedömning vill vi ändå påtala att det *inte* alls råder gynnsam bevarandestatus för vargen i Sverige idag, att döma av forskningen från Sverige och andra länder. Vargstammen är allvarligt inavlad och Rovdjursutredningens internationella vetenskapliga panel lyfte fram en målsiffra på 700 vargar. Naturvårdsverket har pekat på 380 vargar men verket konstaterar att det *förutsätter* att 20 vargar planteras in och blir genetiskt effektiva, och att den naturliga invandringen ökar med omkring 400 hundra procent, vilket ingetdera är fallet idag.

Vi vill i sammanhanget påtala att vargens positiva värden, såväl de upplevelsemässiga värden som uttrycks på vissa håll i betänkandet, som vargens viktiga ekologiska roll, borde betonas starkare.

Utveckla en samlad viltförvaltningslagstiftning

Vi tillstyrker förslaget att tillsätta en *ny utredning* med syfte att beakta rovdjursförvaltningen i en samlad viltförvaltningslagstiftning. Det är viktigt att arbetet kommer igång så snabbt som möjligt för att få en långsiktig och tydlig lagstiftning. Vi ser det som positivt med en ny förvaltningsförordning och vi förordar starkt att den läggs under *miljöbalken*.

Vi stöder förslaget att Sverige tar initiativ till en gemensam plan med Finland för hur konnektiviteten mellan ländernas rovdjurspopulationer ska kunna förbättras. En konferens för att diskutera samarbete mellan flera länder i vargfrågan är också ett förslag som vi välkomnar som ett första steg för att på sikt kunna etablera gemensamma förvaltningsplaner mellan flera länder.

Skapa förutsättningar för en adaptiv förvaltning

Vi noterar att under rubriken adaptiv förvaltning föreslås i huvudsak en ytterligare utökad regionalisering, vilket inte är synonymt med innebörden i begreppet adaptiv förvaltning. Det finns både för- och nackdelar med regionaliseringen och vi anser att en mer ingående *utvärdering* av redan genomförda reformer bör genomföras för att ytterligare steg ska bli måleffektiva och rättssäkra. Inte minst behöver den skeva balansen i de flesta Viltförvaltningsdelegationer åtgärdas, så att naturvårdens intressenter ges ett rättvist utrymme. Det är dock bra att Naturvårdsverket föreslås få i uppdrag att säkerställa att summan av de regionala målen inte får underskrida gynnsam bevarandestatus på nationell nivå.

Det är oklart vad som avses med att ”rovdjur förekommer regelbundet i ett län”, det är en otillfredsställanden definition och vi förespråkar den som råder idag, nämligen att ”det finns en reproducerande stam av arten inom länet”, vilket enligt prop. 2008/09:2010 (sid 24) innebär en konstaterad föryngring av arten i länet ”under varje av de tre föregående reproduktionscyklerna”.

Förenkla skyddsjakten

Vi stödjer helt utredarens bedömning att *skyddsjakt har företräde framför licensjakt*. Skyddsjakt innebär, när förebyggande åtgärder inte räcker till, en möjlighet att minska allvarliga skador av varg, och när det sker på myndighets initiativ finns förutsättningar för en väl organiserad jakt, som tar hänsyn till genetiskt värdefulla vargar. Licensjakt minskar utrymmet för skyddsjakt och är därmed principiellt negativ utifrån behovet att skydda tamdjur. Omvänt innebär skyddsjaktens högre precision vad gäller att minska skador att färre vargar behöver skjutas om allvarliga skador uppstår.

Med detta som utgångspunkt anser vi att det är rimligt att på olika sätt förenkla skyddsjakten, så länge besluten fattas på ett förutsebart och rättssäkert sätt, och med stöd i lagstiftningen, där art- och habitatdirektivet lägger en ofrånkomlig ram. Det principiella stöd vi ger till förenklingar och delvis nya beslutsformer, förutsätter dock (också enligt direktivet) bland annat en *stark hänsyn till genetiskt värdefulla vargar*. Vi anser också att skadetröskeln för skyddsjakt måste sättas högre än enstaka angrepp, även om vi medger en viss förenkling. Förtydligade kriterier på alla dessa punkter är av stort värde.

Den korta remisstiden medger tyvärr inte att vi lämnar ett mer genomarbetat yttrande i denna del. Vi anser dock att utvecklingen av ny viltförvaltningslagstiftning måste ske mot bakgrund av en mer ingående analys än utredarens, av de många skyddsjaksbeslut som fattats av myndighet och hur dessa förhållit sig till såväl EU-rätten som behovet av att minska skador och andra problem.

Utveckla ersättningen för skador orsakade av rovdjur

Vi är *positiva till förslagen* om ökad ersättning, som syftar till en bättre samexistens mellan tamdjursägare och rovdjur. Vi håller med om att ersättningsnivåer, och grunderna för dessa, behöver ses över, likriktas och göras bindande. Det är därmed också angeläget att mer resurser tillförs, men det måste ske genom *förstärkningar av miljöbudgeten*, inte genom att finansieras med nedskärningar på befintliga miljö- och naturvårdsanslag.

Vidareutveckla de skadeförebyggande åtgärderna

Vi är *positiva* till att Viltskadecenter får i uppdrag att vidareutveckla skadeförebyggande åtgärder. Särskilt viktigt är förslaget om akutgrupper som ska valla vid förekomst av varg i närheten av fåbodbruk och renskötsel, samt rekommendationen om boskapsvaktande hundar för djur i lösdrift. Dock skulle vi vilja ha en ännu större satsning på förebyggande åtgärder rörande rennäringen och föreslår att ett forskningsprogram inrättas i likhet med det som finns för sälar och fiske. Övriga förslag i denna del ser vi i grunden positivt på. Förslaget förutsätter *utökade miljöanslag*.

Konkretisera förvaltningsplanen för varg

Vi *tillstyrker* förslaget att förvaltningsplanen ska konkretiseras och utvecklas och vi tycker det är bra att Naturvårdsverket ges ett tydligt uppdrag att utarbeta förvaltningsplaner för rovdjur. Vad förvaltningsplanerna ska innehålla bör regleras i den nya föreslagna viltförvaltningsförordningen. Vi anser att uppdraget även ska omfatta att ansvara för, ta fram och besluta om en grundbult i förvaltningsplanen, vilket är att gynnsam bevarandestatus ska uppnås och upprätthållas för de arter som en förvaltningsplan avser, inklusive i fallet varg.

Fatta beslut om en handlingsplan för genetisk förstärkning av vargstammen

Vi *tillstyrker* och anser att det är *mycket bra med en handlingsplan för att säkerställa naturlig invandring*, och vi anser att Naturvårdsverket ska utveckla en sådan i dialog med renägarna och andra berörda. Det är viktigt och helt nödvändigt att varg på det viset ges möjlighet att förekomma i renskötselområdet, och även att *vis föryngring* ska få ske där. Det är vidare utmärkt att utredaren anger begreppet ”genetisk effektiv” som utgångspunkten för denna plan, dvs att det är resultatet som räknas (det antal individer som verkligen för sina gener vidare till nästa generation i populationen).

Det är bra att utredaren slår fast att genetisk förstärkning i första hand ska ske genom naturlig invandring. Vargpolitiken måste leda till att en *tillräcklig migration* mellan Finland-Ryssland och Skandinavien säkerställs på ett långsiktigt och kontinuerligt sätt genom naturlig kontakt mellan svenska och finska vargar. I den mån detta inte lyckas kan andra åtgärder för genetisk förstärkning behöva genomföras.

Vi är *avvisande till tankegångarna om definitiva toleransnivåer*. Skadorna är inte av en sådan omfattning att sådana åtgärder är motiverade, och följderna kan bli mycket negativa konsekvenser för rovdjuren. Den prövning som sker i respektive fall räcker för att fatta bra förvaltningsbeslut.

Begränsa den illegala jakten

Vi välkomnar förslaget om en konkretisering av avståndstagandet från illegal jakt genom att riksdagen antar en konkret målsättning för att minska denna. Det är också bra att den illegala jakten ska följas upp regelbundet genom att Naturvårdsverket ges i uppdrag att uppskatta den illegala jakten. *Vi efterlyser dock fler åtgärder mot illegal jakt*. Det är också viktigt att Naturvårdsverket ges ett uppdrag om detta, i samverkan med polis och åklagare eftersom verket inte är en brottsbekämpande myndighet, så att brott så långt som möjligt kan förebyggas och beivras.

Licensjakt efter varg när gynnsam bevarandestatus är uppnådd

Vi ser det inte som självklart att vargstammen hålls på en så låg nivå som möjligt i förhållande till nivån för gynnsam bevarandestatus, men vi är positiva till att licensjakt kan införas som ett inslag i förvaltningen när gynnsam bevarandestatus har uppnåtts, så länge den är förenlig med art- och habitatdirektivets krav. Vi menar dessutom, mot bakgrund av tidigare erfarenheter av genomförda licensjakter, att det måste ställas höga etiska krav på en sådan licensjaks praktiska genomförande.

En helt avgörande fråga för genomförande av utredarens förslag i sin helhet är att processen för att *fastställa gynnsam bevarandestatus sker i linje med art- och habitatdirektivet, inklusive artikel 17-riktlinjerna, och att det sker på vetenskaplig grund* (se vidare ovan, i avsnittet ”Tydliggör den politiska inriktningen...”). Det enligt vår mening korrekta sättet att göra detta är att låta en panel med forskare, företrädesvis även från andra länder än Sverige, ta fram ett förslag som behandlas såväl i en vetenskaplig hearing som i en remissomgång. Först *efter* en ny sådan process anser vi att det finns ett fullgott underlag för Naturvårdsverket att fatta beslut i frågan.

Samtidigt som det inte finns någon anledning alls att fördröja ett beslut gällande storleken på gynnsam bevarandestatus, tvärtom, så får processen inte heller påskyndas så att kvaliteten i besluten, och därmed trovärdigheten i vargpolitiken, även fortsatt undergrävs. Transparens i processen är helt avgörande för att skapa trovärdighet för densamma.

Avsätt tillräckliga resurser till ansvariga myndigheter

Vi anser att det är oerhört viktigt att tillräckliga resurser avsätts såväl för skadeförebyggande arbete och ersättning vid skador, som för myndigheternas arbete. Den resursbrist som präglar dagens situation är kontraproduktiv ur alla perspektiv. Vi vill dock starkt understryka att den *redan otillräckliga miljöbudgeten måste tillföras minst motsvarande anslagsökning* som en utvecklad vargpolitik medför.

Inrätta en permanent vargkommitté

Vi *stödjer* förslaget om att inrätta en permanent Vargkommitté under överskålig tid. Det bör utredas om denna även ska diskutera andra komplexa rovdjursfrågor.

Naturskyddsföreningen
Mikael Karlsson
Ordförande

Världsnaturfonden WWF
Peter Westman
Naturvårdschef